TECHE UDINE

MANOSCRITTI

FONDO PRINCIPALE

Manoscritto n. P_MSS_0688

Nel Fondo Principale sono confluiti la maggior parte dei lasciti manoscritti pervenuti alla Biblioteca Civica «Vincenzo Joppi» nel corso del tempo: si tratta perciò di un fondo composito nel quale è possibile trovare manoscritti di argomento liturgico, scientifico, giuridico, botanico e altro.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine
https://www.techeudine.it/fondo-principale
https://www.sbhu.it/

683-688

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

XIV
10

688

Il Sacco di Udine 1511

descritto da tre Notaj contemporanei

Antonio Belloni, Francesco Porzio e Sebbast. Decio.

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

14 = H

ogno dd.
dal Prof.
da esso Atti
Notaile di Rimo

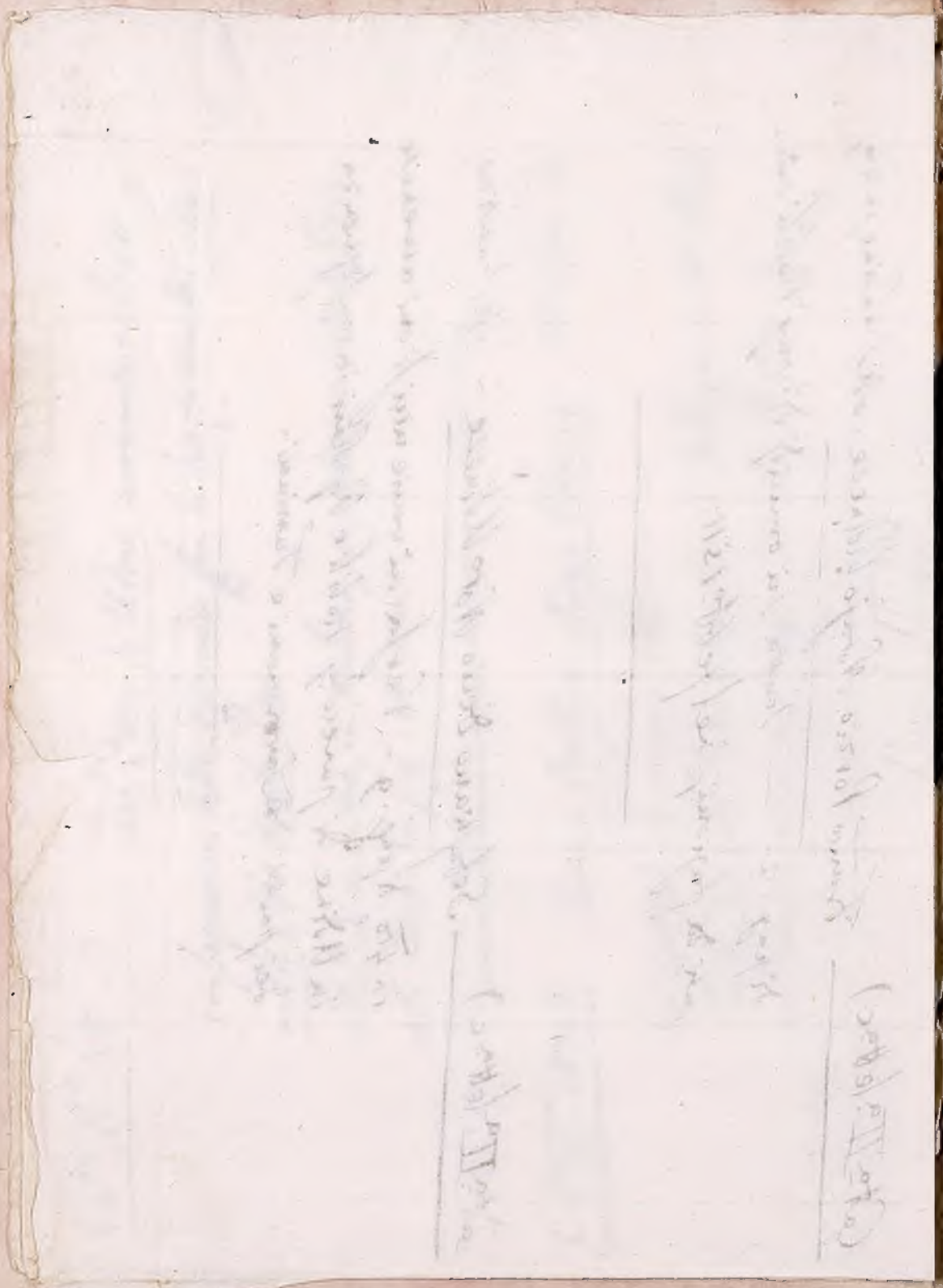

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

14 = H

Il Sacco di Udine

descritto da tre Notaj contemporanei

Copie fatte sopra dd.
comunicatimi dal Prof.
I. Pirona, e da esso tratti
dall' Archivio Notarile di Udine

BIBLIOTECA COMUNALE DI UDINE

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

Di Antonio Bellone Notajo udinese - MS. latino da lui scritto.
li 12 maggio 1511. - in 4°. di pag. 6. - Esiste l'autografo
nella Biblioteca del Capitolo di Udine ed altrove copie autentiche

---

De Turrianis super obortis repentino rusticorum, populique tumultu quocumque sciam ego Antonius Bellonus Utinens. Tabellio cum brevitate fabricam quam fideliter, ne forte rei tante notitiam a posteris desiderari contingat.

Anno salutis. 1511 Mercurii 26 de Februarij Antonius Savorgnanus multis cum civibus et popularibus in aula Castri Utini ad Aloysium Gradenicum Patrie hujus Locumtenentem orationem habuit, qua ipsum omnibus armorum depositionem imperium laudavit, deinde ut Turriani facerent milites a se missos, qui ad numerum octoginta egregie armatos ab ej propter honestatem et comunitatem servari indicabat, provideri vehementer hortatus est, nec non ut rusticorum collucio, que fronte jam in hac Civitate non procul convenerat, et magis atque magis in in dies increscebat, confestim dissolveretur, aliter breui eventurum aliquod scandalum et quidem maximum predicebat se n dum paulo ante Marani esset, qui concessisse

famulos suos solutij gratia Venetijs profectus, et vitam suam, de qua nunc agi contabat, ab obeunda quacunque negotia statum honoremque Illustrissimi Dominij concernentia semper paratissimam habuisse, qui vero ad pacem et animorum conjunctionem quam ipse Locumtenens minime in modum expectare se videbatur per executionem litterarum Dominij, ut omnis tolleretur fabritio inter Savorgnanos et Turrianos, dicebat se numquam loquellam continuisse cum Aloysio, nec cum alio quovis ejusdem studiosissimo, et pacem, cujus ipse amator est, quamque cum patre pro secumque, sepius inita, ab ipsis Turrianis ruptam, et nunquam servatam fuisse, propterea quod precibus instabat ut facultas accedendi ad pedes Dominij antequam aliud fieret sibi non negaretur, se non propediem recursurum polliceretur, et statim effecturum quidquid sibi praefatum Dominum imperasset; verum Locumtenens veribus ne de alieno notaretur, si Antonio pace infracta potestatem faceret Venetijs obeundi quia voluntatem Dominii per litteras sibi traditam exequi dixerat, mandavit omnino pacem fieri dum diceret ipsum Antonium a Dominio fronte longe illarioni, cordeque jucundioni exigendum, amplectendumque esse animis hinc prius utringue conjunctis ac similitate, odioque deventibus, in quam

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

sententiam Nicolaus, Joannes de Capolibus Cortonę, ac Ricardus de Fontebono jurisconsulti optimi una cum alijs pauis studiosis ibi professi sunt. Aloysius at Turrianus et nonnulli partis ejus sequentes haud ita multo post eo loci applicuere, quod Leonum in cubiculo Locumtenens aliquandiu locutus est; demum eo persuadente, admonente et jubente, ipsi Antonius et Aloysius Capita factionum earum, quę, fubesse ferebantur, conjunctis dextris et osculis mutuis in eo cubiculo quod proxime septentrionem versus patet vicissim discessé dicuntur. Et sequenti die non multo post Sacerdotis commissione in sacrificio, cui Locumtenens multique nobiles intererant, Populus Utinensis sumptis propere armis ad portas cucurrit quia nunciatum erat hostes capiendę dirigendę quę Civitati eam propinquare adventare; quibus Antonius, ut est diligentissimus, e vestigio cum pauis occurrerat unde tanta apud Populares et Rusticos crevit suspitio, quod Turriani in Urbem hostes introducere conati fuissent ut Aloysium, ejusque studiosos unus rebelles hostesque domesticos appellare et non ita multo post fortunis simul ac vita privare non dubitaverint. Hora erat meridiana, cū facto repente impetum oppugnare Turrianos ędes gemmis et auro fultas

adoriuntur pugnabat telis ad eorum muros et propugnacula
cum vidi Antonio e castro descendere. hiis qui in presidio
erant eas acriter defendentibus: tandem non multis exactis
glandibus e tormentis in portam, alterique igne supposito,
ipsas vi capiunt, diripiunt, et incendunt Locumtenente
furorem tum avertere frustra conante. Fama est capsam
ferream cum ingenti thesauro in quadam domo Subter-
raneo specu in edes alienas quoque delatam fuisse. Alios
item domos ad numerum duarum et viginti eo die hic
ultimi direptas fuisse constat. illorum ut, qui Turcianis adhe-
rebant, et ex eis quosdam igne consumptas, ipsumque
Aloysium et Isidorum fratres, Victoriumque, eorum nepotem
Theseum et Federicum Collesetenses, Soldonerium Joannem,
Leonardum Fratinatem, Appolonium Surgium, et paucis die-
bus post Baptistam Gastholinum rustico cucullo indutum,
necatos. Vidimus quoque, Antonium medias inter rusti-
cum cohortes hic properantem domos Francisci Parone,
et Martini Valentini, quarum jame, his frangi ceptae fue-
rant, a depredatione vix eripere potuisse, nec antequam
Martino Petroque Arcoloniano acutiores edes insolenti ma-
gnum illatum fuisset incommodum. quin et rustici

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

quodam ipsi Locumtenenti dum res, quas asserebant, deponi sub gravissimis penis præciperet impune non parusse. Non impossem ex his aliquos tunc furca suspendi, ut metu supplicij, quod ceteri sibi propositum cernerent, manus impias abstinerent, si non in tanto tumultu id sieri sine discrimine potuisset, nam nimiosque, tametsi bonos, et ingens sibi, rebusque suis timebat quid paulatim adsurgit, quin Riccardus ipse vir singulari doctrina, fide et probitate conspicuus nocturno tempore bonis spoliatus, furor namque ut insana furandi libido usque adeo animos inseverat ut tantorum virorum auctoritas in ejusmodi rerum perturbatione quamvis nihil habeat supremaque omnis potestas et imperium penes populares, et multos videretur. Vide quod sub prætextum domandi rebelles multa Patriæ Castella ex improviso depopulari, quædam domibus, quædam vastare incendijs arsi sunt, in ea tu facilius irruere possent, sicut capite certo, sed Victore carerent, e quibus præda omnis enim negotium impediri possent. Postremo tum impetum et furorem Theodori Burgonsij represit, qui per universam Patriam missus a Locumtenente et ab Andrea Lauredano una ex Capitibus Excellentissimi Decemviratus, qui Ultimum quinta Martij per-

venerat, non ante recursus est, quod Rustico ab armis recedere coegisset. De rebellione vero certi habeo nihil, rediderim tamen ea sola vulgi suspitione tantam cedem et calamitatem originem habuisse, verum ut legitime iuncta auctaque fuerit talis suspicio, propter quam tanta fieret cedes et depredatio ipsorum locumtenentis & capitibusque cum inquisitione et prudentia iustissimum Dominij iudicium expectat. illud non omiserim quod Antonius Angustinus Pachistagnus et filius, Franciscum Bergneum, Joannem Baptistam Candidum, qui primum locum apud Aloysium tenebant, et ipsi Antonio alo rebus in omnibus obsequi consueverant, non apud (ut audio) in domum excepit et consolatus est, pprie amodum et liberali muneribus invit. quippe qui paulo ante parem iniuriam ut eis omnes in gratiam, nec minus cum gratiam iuncxerit, et in gratia sed omnia pro melioribus vulgo. Civiles discordias, quas ipsa pace iuncta sedari videbantur, suprad[ictorum] interitu recentibus subsidijs, quas nunquam renascerentur.

Superest ut Christi misericordia ejusque Matris Virginis Dei[que] Mariæ Evangelistæ, meritis pax nobis ita contingat, perinde donis ac dono ut mentibus omni depositæ

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. L. Bianchi /

capiamus omnes letitiam salutarem quam etas omnis non non dejitat, mirari super universo/ christiano/ tantum solidum permanere.

Utini. 12 Maij. 1511.

Antonius Bellonus Vot.
Utinens. manu propria.

Di Francesco Sorgio Not. Utinese. Ital. Lat. in 4° di pag. 2.

Die Jovis, penultima Februarij 1511 que fuit vulgariter dicta Zobbia grassa Magnificus et potens Vir Dominus Antonius Savorgnanus Doctor expugnata domo Turianorum cum Populo Civitatis Utini et multitudine Rusticorum, eam= dem domum cremavit, interfecitque, mediantibus ejus Sequa= cibus novem Cives Utini, videlicet Spectabilem Dominum Aloysium Della Torre, D. Isidorum ejus fratrem, Nicolaum eorum nepotem, & Theseum de Albaneto Doctorem, Nob. Ser Soldonerium de Soldoneriis Ser Federicum de Colloreto, Ser Joannem Leonardum de la Frattina, Ser Polonium del Gorgo Vicentinum, Ser Baptistam de Gerthutinis et alij Famuli Armidati fuerunt et quesive direpte et fachizate fuerunt domus omnium predictorum et quorundam aliorum ad numerum ~~XXI~~ inter quas fuit domus Ser Nicolai et Ser Antonij fratrum de Grappano opulent= tissim. et quesque due domus Canibidorum.

Fuit profecto dies niger sequendo Sequitto. Sedato tumultu vitta Civitatem rectrix ipsius Castellanis imperavit

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

plures Cartas Sabie, et ea partim conrecmarunt, et partim diripuerunt. Cartam Spitimbergi crematam fuit et quasque, Cartam Arani, Zeppola et Catanum Lachiata fuerunt. Comes Domini Valentis de Valvasono cremata et alias plures domus Castellanorum per Patriam factizatis

Franciscus Sottus Votivus.

N.° Sebastiano Serio Notajo Udinese ~~III.~~ latino in 4.°
di pag.° 9.

Casus horrendus eventus in Terra Utini scribendus est ut perpetua sit memoria et correctio curantibus suas. Existente jamdudum maxima inimicitia inter dominum et familiam Savorgnanam ex una et dominum ac familiam Surrianam et plures alias familias coherentium ex alia et cum conducti essent in hanc Civitatem per illos Surrianos et coherentes pedites ad numerum 25 ut vna vini ad pretium equidem strenui et quamplures Curtisi unde Magnificus et generosus Vir D. Antonius Savorgnanus Patritius Venetus habita notitia de hujusmodi peditibus et militibus, licet nihil prorsus timeret, audivit Illustrissimum et Magnificum Aloysium Gradenicum dignissimum Locumtenentem Patriæ Forijulii in Castro Utini existente die Mercurii 26 Februarii 1511 aperiatis Decanis et complurimis probis viris istius Civitatis, curantibus et desiderosissimis quietem imperii bonum detractionibus et pacem fieri inter ipsos, una cum eisdem consociis, et ipsa optime intellecta ne in hac Civitate aliquis sequeretur horror. Ubi facta

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

expositione de promissis per eundem D. Antonium mea cum
eisdem consocijs et ipso optime intellecta, idem Magnif. D. Locum-
tenens vocari, et ad se prosilire fecit Spectabilem Dominum
Aloysium Turrianum associatum Spectabili Domino Theseo Caloreto
Doctori, et Nobilibus Francisco de Cergneo et Sebastiano de Thomasijs,
et alijs cohærentibus, et facto ali-quali sermone eis per ejus
Magnificentia ipsis quietem imposuit, et tandem inter eos
pacem conclusit, quibus peractis recesserunt omnes. Mane ât
sequentis diei, ut die 24 ejusdem Mensis Februarij 1511. Castra ini-
micorum Alemannorum non minimum prout a Civitate Utini
aufugerunt illico suspitio in dicta Civitate sumpta fuit, quod
ipsa castra aufugissent dedita opera et requisita per eosdem
Turrianos et cohærentes facientes tractatus et rebellionem hujus civi-
tatis cum hostibus Alemannis. Populus autem Civitatis sumptis
armis ad loca sua concurrerunt, dubitantes ne hostes ad mœnia
Civitatis accederent hostes autem recesserunt nulla facta demon-
stratione; eadem die magnæ cuidam latrii reperte fuerunt quæ-
dam litteræ scriptæ manu Domini Aloysij Turriani diei penultimi
Februarij et hora quarta noctis datæ Utini directæ Domino
Hieronymo ex consortibus Spilimbergi, in quibus inter cætera
scripserat hæc verba precise. Hodie fuit quasi conflictus

armorum inchoatus inter nos, et illam bellum Antonii Ja:
vorynani quod e ultimam evenisset, profecto superstites et
victores persisteremus. Censebatur quod totus Populus Utinensis
pro eo contra nos insurgeret, nullus se se commovit. Ad
Satisfactionem autem Magnifici D. Locumtenentis pacem
curatam tamen paucis diebus, propterea persistere equo ani=
mo et parati ad omnem motum, reservamus nobis alia dies=
da presentialiter nec alias. Eadem die transeunte quodam
famulo ejusdem D. Antonij prope portam ejusdem D. Aloysij
armato spetto et existente Nicolao Furiano nepote dicti
D. Aloysij super porta suę Domus, et videnete tam actibus
quam verbis eundem famulum illac transeuntem, hominem
nempe strenuum, qui debassato Spetto irruit contra ipsum
Nicolaum et eum in femur vulnerauit, quo vulnere recepto,
et clausa janua domus, ut omnes de ejus domo arma
sumerent, et sumptis armis parati persisterent. Unde ad
ejus clamorem Spectabiles Domini Isidorus, Aloysius fratres,
Nicolaus eorum Nepotem Furiani, Stefanus Colloredanus
Doctor, Franciscus de Bergneo, Sebastianus de Thomasijs, Joannes
Leonardus de la Frattina, Appollonius del Torre, Trojanus et
et Josephus Franciscus fratres de Renetto, et Michetto de Portisagno

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

omnes Nobiles Cives Utinenses una cum peditibus ad numerum
20 omnibus computatis sumptis armis tam personarum, quam
manuum, et galeis, et clausis januis undique se fortes fecerunt
in eorum domo. Ecce quamplures Rustici ad numerum trecento-
rum circa existentes in Terra Utini vocati per eundem famulum
S. Antonij reperunt pugnare domum Furrianam, in qua maxima
fiebat defensio personis existentes in ea, et non valentes dicti Rustici
eam acquirere, ignem imposuerunt januæ clausæ et arteglia-
riæ Sancti Marci magnæ ad numerum quinque boccarum
cum pulvere et balotis munitionibus S. Marci existentes in
Utini in Castro violenter et invite eodem S. Locumtenente
dimerunt, et eas direxerunt, et ~~exonerarunt~~ exoneraverunt in ipsa
domum Furrianam, faciendes penetrationes ipsius domus pa-
rietibus, quibus visis dicti Furriani et sotii dimissis armis
bonis et tota domo, hac et illac discurrentes supra tegulas
domorum vicinie, sese absconderunt Paulo post ipse fami-
lus et alii famuli dicti S. Antonij pertergata omni re-
verentia debita ejusdem Dominum Isidorum absentem sub
quodam lecto, ipsum acriter vulnerarunt plurimis vulne-
ribus, quibus in craftinum decessit, invenerintque eundem
S. Aloysium et in quadam domo interfecerunt, et.

illico super stratam pede turgissime tiraverunt vociferantes:
ecce proditor, et ibidem diuiserunt nudum, invenerunteque
Federicum Colloretanum, Appolonium del Borgo eosque tuida-
runt. Tanto autem vespere hora tertia noctis vel circa et
intellecto loco ubi isti erant absconditi adiverunt patronum
domus et ipsum admonuerunt ut sibi daret ipsos absco-
sos videlicet Theseum Colloretanum et Nicolaum Turrianum
et D. L. dela Grattina, aliter ipsum interficerent et domum
suam depredarent, qui quidem patronus sic monitus
et timens mortem ipsorum carnificum adhuc insanguinatos
eos sibi tradidit, quos illico acriter super stratas ducto
tuidarunt. Intellectoque q. Soldonerium de Soldoneris paulu-
lum vulneratum efferri ex domo sua ad Conventum S. Fran-
cisci interius occurrerant, et ipsum super stratam publi-
cam inventum acrissime tuidarunt, non obstantibus pre-
cibus et lacrimis pulcherrime ejus filie nubilis. In captivum
vero Nob Ser Baptista de Berthulinis cum ex fortis et coheren-
tibus ipsius D. Aloysij depositis vestibus togalibus et sumptis
vestibus Carbonarij mimi, de gravio et facie infecta, recedendo
cognitus et captus fuit per quosdam Equites, intellectoque
de ejus captione et retentione famuli ipsius D. Antonij

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

habentes adhuc manus cruentatas, cucurrerunt et ipsum ja
captum et manibus ligatum ei collum obtruncarunt et
mdum perrupserunt turpissime. Itaque truncati fuerunt
novem et alij famuli ad numerum 19 vel circa comple=
talij dictij Nobilibus. Plures autem Nobiles quesiti et non
inventi evaserunt: fuerunt etiam depredate domus 22 ultimi
concremata domus Juliana, in qua ut dictur fuit repertus
thesaurus mus subterraneus; concremataque fuit Domus domi=
ni Jacobi de Carletto. Depredationes autem domorum Ulti=
mensium fuerunt ultra ducatos centum quinquaginta mil=
lia. In Patria Forijulij eisdem diebus fuerunt facta mani=
na monopolia et facte Quationum qui inocenti fuerunt
plures Nobiles Carletteros dicentes eos esse rebelles, i concrema=
runtque Castra Spilimbergi et Arcani, depredarunteque
dicta castra plena divitijs. fuerunt plures ipsorum Qua=
tionum occisi; non poterant quietari nec mirij furcarum
eos ubi locis erigebantur in quo ingrediebantur et facti
depredationibus. O quae gens crudelissima ita tandem
fuit expugnata ut Magnificus D. Andreas Lauredanus
Patritius Venetus unus ex Capitibus Excellentissimi Consilij
Decem Ultimus, rediret, qui ibidem et in Patriam quietem

civis monopolia, ipsorum rusticorum imponeret, prout
imposuit, et facta commotione propter ea per aliquos
dies discessit, et Venetias se contulit, qui voluntarie plures
inculpati de tractatibus et rebellionibus se contulerunt.

Non completo autem duum mense post predicta perpetrata videlicet
die 26 Martii 1511 hora 20 ½ superuenit quidam magnus
terremotus in tota Patria, et in contiguis partibus Italie, et
Alemannie, itaque maxime contremuit terra, et fecit maximas
ruinationes edificiorum ac minas. Corruit pars Castri Ultini et
aperturas plurimas fecit in Castro restante, ac domibus Terre
Ultini. Sub ruinis Castri remanserunt columnodo due mulieres ac
ille mortue. Tum existerunt in Castro ipso Magnifici Dominus
locumtenens Dom. Bonfilius de Bonfilijs Vicarius meus Padue cum
ejus familia et pransum tunc completum habuerunt. Om-
nes evaserunt gratia Dei. In Terra et Civitate Ultini reperimus
quinque puteos profundissimi, qui (ut dicitur) sunt profecti contra
terremotus, unus eorum vocatur puteus Sancti Joannis, et non
non prout ab Ecclesia Majori Terre Ultini tabulis reperimus
habens fissuram. Quidam volens in eo prospicere per fissuram
sentit pestiferum fetorem ex eo exire, hoc palam dixit.
Plures autem quitato fetore illo, ejecto coopcimento pro-

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

profficientes viderunt dicta cadavera super aliquam ripam;
et ideo D. Locumtenens habita notitia de hujusmodi, quibus
in eam emittere fecit unum, qui ipsa dicta cadavera extra-
xit, unum quorum erat mulieris nullum habens vulnus, et
duo erant masculorum habentium vulnera: fuit cognita mulier
illa que appellabatur Maria de Pinzano alias Tavilla, ex
Petri Urbani de Castello, alia numero duo cadavera dicebantur
esse duorum famulorum ejusdem D. Antonii Savorgnani qui
(ut censebatur) fuerant interfecti propter depredationes de
quibus inter eos erat discordia, et ne amplius viderentur
fuerunt eorum cadavera ejecta in ipsum fluvium. In Patria
Forijulij propter hujusmodi terremotus maxime fuerunt damna
et precipue Glemone, ejus corruerunt saltem de quatuor
partibus tres partes, et in minis saltem fuerunt reperta
XL cadavera. Tolmini jurisdictionis Cividati, superiori anno regnum
per hostes Alemannos fundituus corruit, et in ejus minis
perierunt. XL pedites Bohemie custodientes nomine Sacre
Regie M. Rom. Castrum illud, soluto Capitaneo in eo existente
evasit. Cividati corruerunt aliique domus, et in minis perierunt
decem persone, vel circa. Gonditij et Cormonij fuerunt pariter
mine. In Castro vocato Leoch Alemannie omnia edifi-

cia et Eccles. corruerunt, exceptâ Ecclesiâ S. Marci, in quâ
pro devotione magnâ fuit concursus gentium tam ex pro-
vinciis quam ex longinquis partibus Alemanniæ, quæ
omnia evenerunt existente locumtenente dignissimo Patre
Fratre Matthæo Mag.° et Clarissimo Dom. Aloysio Gradenico pro Illustriss.°
Duce Dominico Venetiarum, cujus introitus in Civitatem Utini
fuit die 1. Januarij 1511 et fatij infelicis, quia ipso expectato
ingredi Civitatem Utini quidam burgenses pro lætitijs faciendis
paravit quadam arteglaria in arcu porte Grazani per
eum cronerandas in ejus ingressu, ad que D. Locumtenentem
associandum plures burgenses Utini extra Civitatem pluribus
grandijs profectis fuerunt et ipsis reverentibus et associantibus
prefatum D. Locumtenentem, qui pervenit prope arcum
ut supra associato - idem burgenses arteglariæ paratas in
parem cronerarunt et tonitrua in signum lætitiæ fierent
in quarum arteglariarum cronerationem, quædam ex ipsis
arteglariis ~~cepuerunt~~ ceperunt sparsendo fragmenta hinc
et illuc, quibus fragmentis plures personæ in societate D. Lo-
cumtenentis fuerunt tactæ et vulneratæ, ex quibus tactis et
vulneribus saltem octo personæ decesserunt, duo autem ibidem
decesserunt, aliæ vero personæ tactæ evaserunt.

Sebastianus Decius Notarius.

XIV
10

/ Da autografo dell' Ab. G. Bianchi /

1511

Induciæ in annum.

Millesimo quingentesimo undecimo, indictione quartadecima, die vero Lunæ, duodecima Aprilis hora vigesima tertia vel circa. Ad Andream Trevisanum equitem Littore Ducales allatæ fuerunt tanquam ad Patriæ Forijulii Locumtenentem, quibus nunciatur Maximilianum Cæsarem semper Augustum ad annales induvias consensisse, quo factum fuit ut proinde utinensis esse in omne genus letitiæ, profundendo, jonis, cantibus, focis urbem replevrit. Num fide induviarum nomine pax certissima vulgo judicatur, atque utinam diuturnissima! Utraque irrogationem novorum vectigalium quam præsertim Civitas hæc Utinensis bello quamvis attrita pene ac fame nunquam ad defectionem sperta erit.

Antonius Bellonus Utinensis Rebellio.

Hostes per occasionem induviarum nondum eis ab Imperatore nunciatarum, ut a spreto cum multis prospexi Fratuensanorum, Sanctonchanorum et Aquilejanorum Burgensium armenta a pascuis abduxerunt, et in fugam quam ea die habuerunt cum Theodoro a Burgo conante redimere in territorio Villanovæ superiores fuerunt, quod an sit pacis augurium haud satis scio.

A. B.

XIV
10

De Terremotu.

Millesimo quingentesimo undecimo, Mercurii vesta Martii, hora vigesima ~~secta~~ cum dimidia parum tamen antequam signum descendisset in lineam rectam dimidiæ, cælo nubilo, terremotus ingens ab omnibus extra Veliaventum incolentibus auditus est, quo pars Castri Altini proxima versus subito corruit, oppressis duabus ancillis Locumtenentis, et prostratis eo momento multis ædificiis in Civitate Austriæ, Padis, in Pontebono, Glemonæ, et in aliis plerisque Patriæ locis. Duravit per spatium Ave Mariæ et eo minus; et ego vidi et sensi domum meam undique fluctuare in qua tunc eram ex alto repente descendente, cum armorum fragore. Statim facta fuit hic Altini supplicatio solemnis ad placandam Dei iram; nam apud nos fuit nunquam major terræ tremor, nec hominum timor. Altiram non veniat par aut majus ostentum. Illud non omittendum quod e puteo S. Johannis, cultro ut ventis daret escitum in centro terræ tumultuantibus, extracta fuerunt cadavera duorum virorum et unius fœminæ: nomina ignorata sunt ob mutatas formas, a deturbatione ultima quæ fuit, ut traditur, tempore Gladis Turrianæ.

Antonius Bellenus de Altino Prot. m. propria.

Columnæ nigræ ex Ara conversæ quarum par una ex tribus quæ fuerat major est, presentibus Venerio Gabriele præfecto qui ejus mire affectabat structuram, Sabbato XX Septembris 1539 non procul ab æde Divi Johannis nuper conflata laminis plumbeis. Quæ quidem columna sublimis erit et pulchra sed instar cupressi carens fimbria ejus per epistilium impositum fuit in festo Divi Hieronimi ultimo Septembris.

Divus Marcus sub signum Leonis furrectus in columnam 15 Novembris 1539.

Signarum exorescentia maxima fuit Iunii, Iulii, Augusti 1538 25 Iulii in festo S. Iacobi: incepit hora secunda ab exortu solis, et duas circiter horas duravit tanta, quantam ut vulgo ajunt, etas nostra non vidit, nec fortasis ulla superior. Eo impetu dissecta sasca fuerunt vegetes deveteq, fomentum ex areis deductum, provoluta supellectilia, submota animalia; et quo propiores fomentibus erant aedes hoc majus tulere damnum. Quod si per noctem vis illa fomentum auferret vix ulli effugium ... Ob hanc tempestatem seditatam interruptus fuit nivalarum damnosus qui urbem nostram pretervolabantur et adempto frumenti motitio usque ad 6 Augusti.

D. Dux Urbini Utinum venit 8 Aprilis 1543 ut videat num aliquo ingenio Civitas hec fieri tuta .... ab hostibus: hic abiit ad Montefalconum 16 aprilis.

Marcum captum 2 Ianuarii 1542 a Bertrando Sacchia pro Gallis, qui excluditur 12 Ianuarii predicti a Turchetto agente pariformiter pro Gallis redit Bertrandus 25 aprilis.

Ingentia agmina locustarum Utinum transvolaverunt 1542 24 Augusti circa meridiem, continuata per fere dies ab exortu solis ad occasum progressione.

1543

Campanula que terremotu sive grandes Castri Utini superemineabat ad indicanda ejus pulsatione incendia que

que nocturno tempore per hiemem audebant, fulmine
Dejecta est die Dominica 16 Junii.

1549.

Obit! misero Tristano Savorniano cujus edes et fratrum
hodie, scilicet penultimo Augusti 1549 jubente inclyto Se-
natu Veneto ejecte sunt dejici et eruari solo, ob id quod
nulla ejus ratione habita Venetiis idem Tristanus ultionem
quesens superioribus diebus interfecisset Comitem Moschinum
Turrianum et Baptistam Colloredonem.

/ Dai Protocolli Notarili di Antonio Belloni /

XIV
10

/ Da autografo dell'Ab. G. Bianchi /

14 = H

dal Prof.

Da esso Istrutti
Notaile di Udine